రాధమ్మ కూతురు

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

భగవంతుడు ఆడవాళ్లనెందుకు పుట్టిస్తాడు? కష్టాలుపడి కిందటి జన్మలో చేసుకున్న పాపం పరిహారం చేసుకోవటానికి. భగవంతుడే లేడనేవాళ్లకి ఏం చెబుతాం గాని, ఈ పంచభూతాత్మకమైన ప్రపంచంలో గలిగి వున్నటువంటి చరాచర సృష్టి అంతటిలోనూ కొందరు ఆడవాళ్లుగా ఎందుకుపుట్టాలి? ఎందుకు కష్టపడి పిల్లల్ని కనాలి? వాళ్లకి దేవుడు వేదాలు చదివే హక్కూ, ఆస్తి పంచుకునే హక్కూ, ఇల్లుదాటి బయటికి వెళ్లే హక్కూ లేకుండా ఎందుకు చేశాడూ? వాళ్లు బలహీనంగా వుంటారేం? అనారోగ్యంగా వుంటారేం? చిన్నతనంలో తండ్రి కాలిక్రిందా, తరవాత మొగుడి కాలి క్రిందా, ఆ తరువాత కొడుకు కాలి క్రిందా ఉండమని ఆడదాన్ని భగవంతుడు ఎందుకు శాసించాలీ? పూర్వజన్మకృత పాప పరిహారార్థమేనని స్పష్టంగా కన్పించటం లేదూ?

నేను రాధమ్మ మొగుణ్ని. పేరుకు నేను రెండో పెళ్లివాణ్నిగాని పెళ్లినాటికి నాకు నలభైయేళ్లే. మానాన్న మొదటి పెళ్లికే మా అమ్మకంటే పాతికేళ్లు పెద్దవాడు. ఇప్పుడు వరహీనంగా పెళ్ళిళ్లు చేస్తున్నారు గాని మా తాతల ముత్తాతల కాలంలో ఎప్పుడైనా ఇటువంటి పెళ్ళిళ్ళున్నాయా?

స్వతహాగా నా పెళ్ళాం చెడుబుద్ధి గలదనుకోను. కాపరానికి వచ్చినాక నాలుగైదేళ్ళు ఎంతో అణకువగా, నోట్లో నాలుక ఉందా అనిపించేటట్టుగా ఉంటూ వచ్చింది. నలుగురు కల యిల్లు గనక మా యింటి చాకిరీ, జాస్తిగా ఉండేది. చిన్నపిల్ల గనక కొప్పడీ కసిరీ పనులు చేయించేవాళ్ళు. అదంతా ఎంత బాగానో ఓర్చుకున్నది.

ఎందుకు ఓర్చుకోదూ? ఫలానావారి కోడలు, ఫలానా వాడి భార్య అనిపించుకునేసరికి దానికి కాస్త ప్రతిష్టరాలా? లేకపోతే దాని తండ్రి ఎవరూ? వాళ్ళకున్న ఆస్తి ఏమిటీ? దాని తండ్రేమో చిన్నవాడే పోయినాడనుకోండి. బతికినప్పుడాయన వెలగబెట్టిందేమిటి? కాలవలమీదగుమాస్తా. పది రూపాయల జీతం। దాని పినతండ్రి ఈ నాటికీ నీళ్ళకావళ్ళు మోస్తున్నాడు గదా? దాని ఇంకో పినతండ్రి అక్షయపాత్రతో పొట్ట పోసుకుంటున్నాడు గదా!

దాని పెత్తండ్రి వంట బ్రాహ్మడు గదా! నన్ను పెళ్ళాడటం దానికెంత గొప్ప!

దానికీ దుర్బుద్ధి ఎవరు పెట్టినట్టు? ఏమో. ఎవరైనా పెట్టి ఉండవచ్చు. ఆడదాని బుద్ధి కోతిలాంటిది. "ఆహా! ఎంత అందగత్తెవు?" అని ఎవడన్నా అనగానే మతి చలిస్తుంది. వివేకి అయిన భర్త భార్య మనస్సు చలించకుండా పట్టుకు రావాలి. నేనెప్పుడూ దాని అందంగురించి మాట్లాడలేదు అసలు అందమనేది ఏమిటి? అది చూసేవాడి కళ్ళలోనే ఉంటుంది. ఆడదాని అందం క్షణభంగురం ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టేసరికి ముసలి దవుతుంది.

దాని కడుపున రెండు కాయలు కాస్తే బాగుండునని అందరమూ అనుకున్నాం. కాని భగవంతు డివ్వాలికదా! తీరా గర్భిణీగా ఉన్నదని తెలిసినాక అందరమూ ఎంతో సంతోషించాము. కాలక్రమాన ప్రసవం అయింది. మగపిల్లవాడు కాదనే చింత ఉన్నప్పటికి పిల్ల చక్కని చుక్క. చాలా భాగం తల్లిపోలికే. అయినా మా అమ్మ కవళికలూ కొద్దిగా మా మాతామహుడి కవళికలూ ఉన్నాయనుకున్నాం. ఎవరైనా పిల్లలు కన్నాక సంసారంలో కుదటపడతారు. ఇది ఏడాదినిండని పిల్లతో లేచిపోయిందేమిటో నా కర్థంకాదు

కిట్టనివాళ్ళు ఏమేమో అనుకుంటారు గాని, అది కామ సంతృప్తికోసం లేచిపోయి ఉండదు. దానికసలు పాపం, ఆ ప్రసక్తే తక్కువ. శారీరకమైన వాంఛలే దానికి లేవు. తిండికనిగాని, బట్టకనిగాని, నగలకనిగాని ఏమీ ఆరాటపడేదికాదు.

అదెట్లా చస్తే ఎవడికిగాని, ఆ పిల్ల దాని దగ్గర ఉండిపోవడం చాలా అన్యాయమయింది. పిల్లకోసం మనుషులను పంపాను. వాళ్ళు దానితో మాట్లాడివచ్చి పిల్లకోసం ప్రయత్నం చెయ్యవద్దని సలహా ఇచ్చారు.

ఇల్లు దాటిన తరవాత దాని మొహం నేను చూడనేలేదు — నాకేం పనీ? కాని చూసిన వాళ్ళు. మనిషి పచ్చి భోగందిలా తయారయిందని చెబుతూ వచ్చారు. ఎవరి ఖర్మాని కెవరు కర్తలు? చేసుకున్నవారికి చేసుకున్నంత, మహాదేవా!

దాన్ని ఉంచుకున్నవాడి కింత డబ్బుంది. నన్నడిగితే అది ఆ డబ్బు చూసే గోతిలో పడిందంటాను. అదే దాన్ని ఈ నాటికీ రక్షిస్తున్నది. డబ్బు ఎందుకు పనికొస్తుంది? రేపు యమధర్మరాజుకు లంచం పెడుతుందా? డబ్బు లేకుండా ఎంతమంది నీతిగా బతకటం లేదు

రేపు పిల్ల పెద్దదై పెళ్ళీడు వచ్చినాక దాని గతి ఏమవుతుంది? దాన్నెవరు పెళ్ళాడుతారు? నా గర్భవాసాన పుట్టిన కూతురు పతితరాలైపోతే నాకుముందు ముందు తిలోదకాలైనా ముట్టుతాయా? శాస్త్రుల్లవారిని అడిగి రావాలి.

2

నా పేరు సీతారామశర్మ. మా ఇంటి ఆవరణలోనే ఒక పాక ఉండేది. అందులో రాధ తల్లి దండ్రులు నా చిన్నతనం నుంచీ వుంటున్నారు. నా పెళ్ళికి రాధ ఏడాది పిల్ల. చిన్నతనంనుంచీ కూడా రాధ చాలా అందమైన పిల్ల. సామాన్యంగా పసిపిల్లల్లో ఆరోగ్యమే అందం. వేరే అందాలు పాటింపుకి రావు. అయినా రాధ అసాధారణమైన అందగత్తెగా భావించబడేది. మా యింట్లో ఆడపిల్లల కరువు. అందుచేత రాధను మా యింట్లోనే జాస్తిగా ఉంచుకునే వాళ్ళం. మా వాళ్ళంతా కలిసి తీయించుకున్న ఫోటోల్లో రెండు మూడింటిలో రాధకూడా కూర్చుంది. ఆ రోజులలో మా వూళ్ళో ఫోటోగ్రాఫర్లు లేరు. ఎప్పుడో ఒకసారి ఒక అరవ ఫోటోగ్రాఫరు వచ్చాడు. కాస్త కలవాళ్ళం గనక మా నాన్నగార్ని ఆశ్రయించి అయిదారు ఫొటోలు తీసి, ఒక్కోదానికీ మూడేసి కాపీలు ఇచ్చి యాభై రూపాయలు పట్టుకుపోయినాడు. ఆ విధంగా రాధ చిన్ననాటి ఫొటోలు రెండు మూడు దక్కినై.

రాధ పెళ్ళికి నేను లేను. అప్పటికి రెండేళ్ళనుంచీ నేను దూరగ్రామాలలో నౌకరీ చేస్తున్నాను. రాధను ముసలాడి కిస్తున్నారని తెలిసినప్పుడు నా భార్యఐనా అదుర్దా పడిందిగాని, నేనుజాస్తిగా విచారించినట్టు జ్ఞాపకం లేదు. నెలరోజుల శలవమీద ఇంటికి తిరిగి వచ్చినప్పుడు మా అమ్మా వాళ్ళూ ఇంట్లో మాట్లాడుకునే మాటలను బట్టి వాళ్ళింకా రాధను మా యింటో పిల్లగానే భావిస్తున్నారనీ, నా ఒక్కడికే రాధ దూరమైపోయిందనీ తెలుసుకున్నాను. మన మనస్సులు విచిత్రంగా ఉంటై. ఇప్పుడుకూడా నేను రాధకు ముసలాడు మొగుడైనాడే అని విచారించలేదు. కాని విచారించలేక పోయినందుకు పశ్చాత్తాప పడసాగాను.

ఇంతలో ఏదో పండగవచ్చి రాధ పుట్టింటికి వచ్చేసింది. రాధను చూస్తే నాకు ఆశ్చర్యమేసింది. ఎందుకో నేను రాధని వెనకటి చిన్న పిల్లగానే భావిస్తూ వచ్చాను. కాని రాధ నేనెరిగిన మనిషి కాదు. ఆడతనం పక్వానికి వచ్చిన స్త్రీ. అందగత్తె. ఏ మగవాడైనా కామించదగినది. ఇటువంటి ఆడదానికోసం కవిత్వాలు రాయాలి. సంఘాన్ని ఎదిరించాలి. అవసరమైతే కులం చెడాలి. అష్టకష్టాలూ పడాలి...

ఈ ఆలోచనతోపాటు నాకింకో ఆలోచనకూడా కలిగింది. నాకూ రాధకూ మధ్యవున్న అంతరాయాలేమిటి? దిక్కులేని దరిద్రులపిల్ల. ముసలివాడి పెళ్ళాం. మాకు ఋణపడి వున్నది. ఒక్కముక్కలో, చెయ్యి చాస్తే అందే మామిడి పండు మగవాడి ఆశ రేకెత్తించటానికి ఆడదానిలో ఉండే ఆకర్షణ లన్నింటిలోకీ ప్రబలమైనది ఏదంటే, ఆమె సులభంగా

దొరుకుతుందనే నమ్మకం! రాధ నా పిలుపుకోసమే నిరీక్షిస్తున్నదని నన్ను నమ్మించుకున్నాను. రాధ ఒంటరిగా దొరకటమే తరవాయి ; దొరికింది.

అది అమాయకత్వమో, మందబుద్ధో తెలియదుకాని, రాధ నా ప్రయత్నంచూసి ఆశ్చర్యపోయినట్లు కనిపించింది. నన్ను గురించి ఆమె ఎప్పుడూ ఆలోచించినట్టే కనబడలేదు తరవాత నా కర్ధమయింది— ఆమెలో స్త్రీత్వం వికసించనేలేదు. ఆమె మనస్సులో సహజకామం ఏదైనా ఉంటే అదంతా ఆ భర్త సంపర్కంతో అణగారి పోయి వుండాలి. రాధను నిద్ర మేల్కొల పాలని తీర్మానించుకున్నాను. జయిం చాను. చెయ్యి చాస్తే చేతుల్లోకి ఉరుకు తుందను కున్న మనిషిని ప్రణయోన్ముఖు రాలిని చెయ్యటానికి నాలో వున్న శృంగార శక్తి యావత్తూ వినియోగించవలసి వచ్చింది. అది వరకు కొంతమంది ఆడ వాళ్ళను చూసిననాకు రాధతో మొట్ట మొదటి ప్రేమసంబంధం కలిగింది.

ఇంకొకచిత్ర మేమిటంటే రాధ తన నోటి మీదిగా ఎన్నడూ తన భర్తకు జరుగుతున్న అన్యాయం గురించిగాని నా భార్యకు జరిగే అన్యాయం గురించి గాని ఎత్తలేదు. ఎందుకెత్తాలి ? తన భర్త ఎన్నడూ కోరని హృదయాన్ని నాకిచ్చే స్తున్నది. అంతేకాక నేను నా భార్య సొత్తని కాని, నా భార్యదగ్గిర్నుంచి తస్క రించి నన్ను తన సొత్తుచేసుకుంటున్నా నని కాని రాధ ఎన్నడూ అనుకోలేదు.

ఈ మాట ఎందుకు చెప్పానంటే, రాధ నా సొత్తనే భ్రమ నాకు కలిగింది. నా భార్యకు అన్యాయం చేస్తున్నాననే ఆలో చన నాకు తట్టింది. రాధ తిరిగి అత్త వారింటికి వెళ్ళిపోతే నాగతేమవుతుందనే బాధనన్ను వేధించింది. యిటువంటి సమస్యలేవీ రాధకు రాలేదు.

రేపు వెళ్ళిపోతుందనగా రాధ నడి గాను, "నిన్ను విడిచి ఎట్లాఉంటాను ? ఇదంతా ఎట్లా మరిచిపోవటం?" అని.

"ఎందుకు మరిచిపోవటం?" అన్నది రాధ.

"మరవకపోవటం మరింత బాధ కాదా ?" అన్నాను.

"జ్ఞాపకం ఉంచుకోవటం ఆనందం కాదా?" అన్నది.

"ఎల్లకాలం ఇట్లాగే వుండాలని లేదా ?" అన్నాను.

"ఎట్లా వుంటుంది? నేను మొగుణ్ణి వొదిలెయ్యనా ? మీరు మీ సుగంధిగారిని వదిలేస్తారా ?" అన్నది.

నాకు కోపం వచ్చింది. నేనింత నేర్పినా రాధకి ప్రేమంటే ఏమిటో తెలియలేదను కున్నాను. కాని, ఆ క్షణాన రాధ నాకోసం మొగుణ్ణి సులభంగా వొదిలేసేదిగాని, నా భార్యను నేను వదలగలిగేవాణ్ని కాను. అందుచేత న్యాయంగా చెప్పుకుంటే నాకు కష్టంవేసిందల్లా ఎందుకంటే నన్ను విడిచి పెట్టి మొగుడిదగ్గిరికి వెళ్ళటానికి రాధ

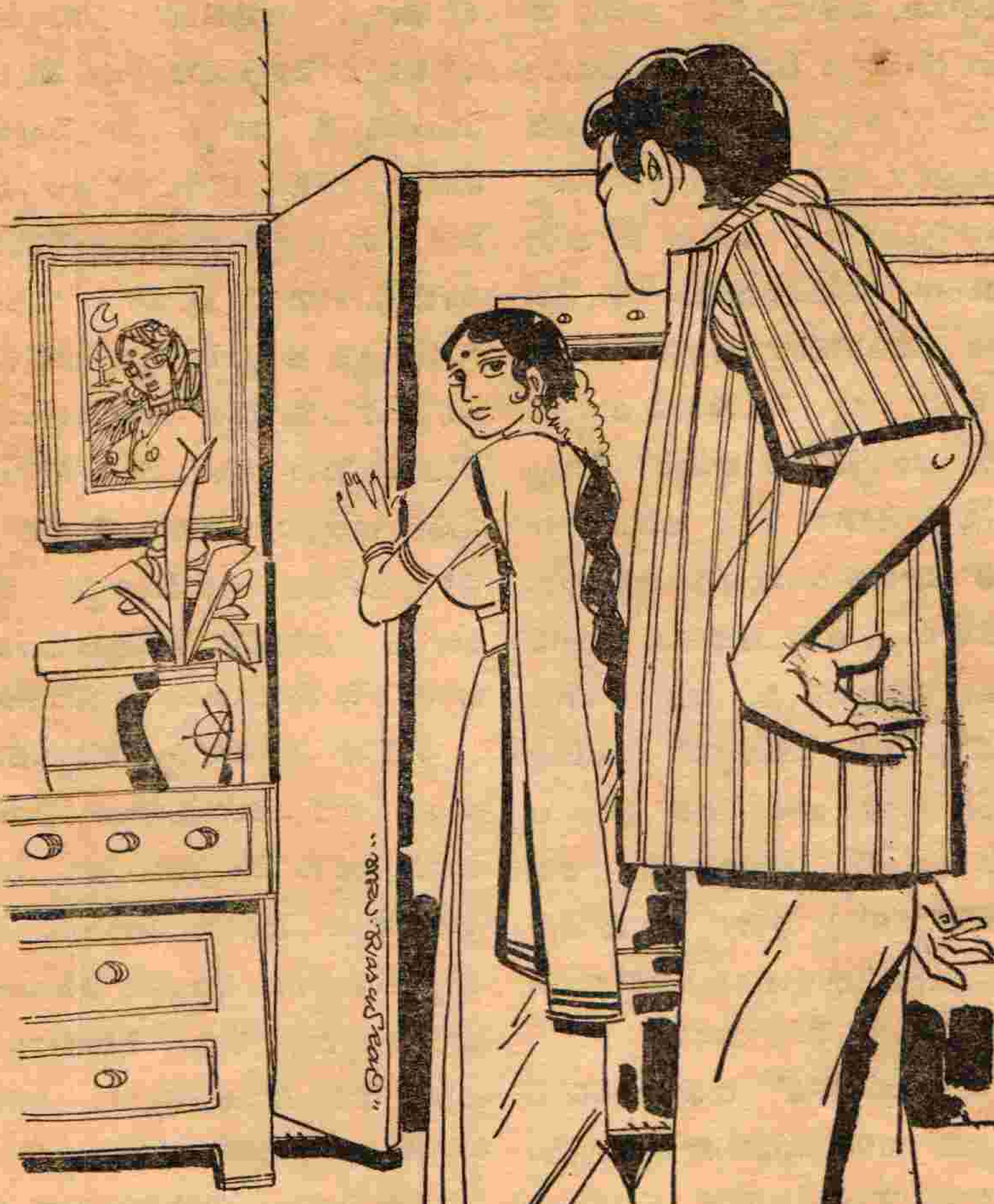

ఏడిచి రాగాలు పెట్టలేదని. రాగాలు పెట్టింది కాని నేను, చూసేటట్టు పెట్టలేదు. ఆ సంగతి అప్పుడు నాకు తెలియదు.

ఇది జరిగిన సంవత్సరమున్నరకు నా భార్య టైఫాయిడు జ్వరంతో పోయింది. నా భార్య పోవటంతో నాలో పెద్ద పరివర్తన కలిగింది. అంతదాకా ఆడవాళ్ళ కోసం వేటాడటం ఒక వినోదంగా ఉండేది. అటువంటిది నాకిప్పుడు కామం చాలా వికారంగా కనబడింది. నేను రోజూ అనుభవించిన ఒక ఆడదాని శరీరం నా ఎదటే కట్టెల్లో మసికావటం చూసి ఏమి దక్కిందా అని ఆలోచించుకుంటే నా భార్య అన్నమాటలూ, నన్ను గురించి పడ్డ

అద్దాలూ, నాకోసం చేసిన చాకిరీ, నా ఎడల చూపించిన ఓర్పూ, నా మనస్సు వికలంగా ఉన్నప్పుడు యిచ్చిన అను నయమూ మిగిలినై. ప్రపంచంలో ఉన్న ఆడవాళ్ళందరికన్నా నామీద నా భార్యే అధికంగా ప్రేమచూపింది. కాని నేను అర్థం చేసుకోలేకపోయినాను. ఎందు కంటే నా భార్య ప్రేమగురించి మాట్లాడ లేదు. యిప్పుడు నా భార్యతో పోల్చు కుంటే నే నెరిగిన ఇతర ఆడవాళ్లంతా ఎంతో దూరాన కనిపించారు. రాధకూడా. రాధ నానుంచి తను ఆదివరకు ఎరగని సుఖం పుచ్చుకున్నది. దాని తాలూకు ఫోటోలు తన మనస్సులో పెట్టుకుని వెళ్ళిపోయింది. ఒకపిల్ల తల్లి అయి ఆ నరకకూపంలో ఈదుతున్నది. రాధ నా గదిదగ్గిరకివచ్చి నా భార్య స్థానం ఆక్ర మించుకుంటుందా ? ఆక్రమించుకోగలదా? నాకు నమ్మకం లేకపోయింది.

ఏ కారణంచేతనో రాధ గురించి నే నెప్పుడూ పొరపాటుపడుతూనే వచ్చాను. నా భార్య నాకర్థమయినంత సులభంగా రాధ ఎన్నడూ అర్థం కాలేదనుకుంటాను. రాధ పిల్లతోగూడా తండ్రిగారింటికి వచ్చింది. నన్ను చూసింది. పరామర్శ చేసింది. పూర్వపు విషయాలేమీ ఎత్త లేదు. ఆ పిల్లనుగురించి కూడా చెప్ప లేదు—అది నా పిల్లేనని నా అనుమానం. ఏదో మాటల సందర్భంలో వేళాకోళాని కన్నట్టుగా, "ఎంతమంది ఇతరులైతే ఒకపెళ్ళాం అవుతుంది ? పక్కలో పడుకున్నది పెళ్ళాం కాదు రాధా. జీవితం పంచుకున్నదే పెళ్ళాం...నీ మొగుణ్ణి వదిలి రమ్మంటే నువొస్తావా?" అన్నాను. రాధ 'వస్తా' నన్నది. నాకే భయంవేసింది. ఆశకూడా కలిగింది. అయినా ఆలోచించు కొమ్మన్నాను. అక్కర్లేదన్నది. రాధ తన అభిప్రాయం మార్చుకోవటానికి అయిదు రోజులు టైమిచ్చాను. మార్చుకోలేదు. నేనూ, రాధా, పిల్లా కలిసి బెంగుళూరు వెళ్ళి అక్కడ ఆరునెల్లున్నాం. మా ఏర్పాటు లోకానికి తెలియజేయడానికి అంతకంటె మంచిమార్గం కనపడలేదు.

రాధ నా దగ్గిరికివచ్చి పన్నెండేళ్ళ యింది. రాధ మొగుడుపోయి ఏడేళ్ళ యింది. పిల్లకు మేం మేనక అని పేరు పెట్టుకున్నాం. మేనకకు పదకొండువెళ్ళి పన్నెండువస్తయి. పిల్లవాడికి దీక్షితులని మా నాన్నగారి పేరు పెట్టుకున్నాం. వాడికి తొమ్మిదోఏడువచ్చింది. ఇద్దరు పిల్లలకీ ఎంతపోలికో!

తల్లీ పిల్లల్ని చూసినప్పుడల్లా నా అనంతరం వాళ్ళే మవుతారో అని పిస్తుంది. నా జబ్బు సంగతి ఇంకా రాధకి చెప్పలేదు. ఒక జీవితం పంచుకుంటున్న వ్యక్తుల్లో ఒకరిని విడిచి మరొకరు చచ్చి పోవటం చాలా పాతకం. కాని ఏం చెయ్యను ? నేను యింకో సంవత్సరమే బతుకుతానో, ఆర్నెల్లే బతుకుతానో, నా అనంతరం రాధ యాభై యేళ్ళు బతక

వచ్చు. డెభ్భై ఏళ్ళు కూడా బతకవచ్చు. ఏ మనిషిగానీ ఉన్న స్పర్శలన్నీ తెంచుకుని కొత్తవి ఏర్పరచుకుని మరొక మనిషి అయిపోవటానికి ఏడెనిమిదేళ్ళు చాలు. నా అనంతరం రాధ ఈ పని అధమం అయిదారుసార్లు చెయ్యవచ్చు.

నా ఆస్తియావత్తూ రాధకే రాస్తున్నాను. రాధ డబ్బుకు ఇబ్బందిపడదు. ప్రేమించి చేసుకునే వాడుంటే రాధ మళ్ళీ పెళ్ళాడటానికి నా అభ్యంతరం లేదు.పాపం,యింకా ముప్పై నిండలేదు.

జనార్ధనం రాధకు చేదోడుగా ఉంటాడనుకుంటాను. కుర్రవాడు. డబ్బున్న వాళ్ళంటే కోపమైనా నన్నూ రాధనూ ఎంత గౌరవంగా చూస్తాడు. ఆటువంటి వాడి అభిమానం గణించదగినది. మిగిలినవాళ్ళు మా డబ్బునే గౌరవిస్తున్నారో, మమ్మల్నే గౌరవిస్తున్నారో తెలీదు. పిల్లనిచ్చి పది ఎకరాల ఆస్తీ.ఇల్లూ యిస్తాను తన దగ్గరికివచ్చి చదువుకోమన్న మేనమామను తోసేసివచ్చాడు. నా సహాయం స్వీకరించి చదువుకుంటున్నాడు. పాపం, అతను తీసుకునే ప్రతి దమ్మిడీకీ ప్రతిఫలం ముట్టజెప్పుతోనే ఉన్నాడు. పిల్లలకిద్దరికీ చదువులో మంచి సరదా కలిగించాడు. ఇద్దర్నీ స్వతంత్రంగా తప్పు చేస్తే కోప్పడుతుంటాడు.రాధనే కోప్పడుతూంటాడు. నేను పోయినాక అతను మా కుటుంబానికి ఎడంగా పోకుండా ఉంటే బాగుండును...

3

నా పేరు జనార్దనం. నేను చాలా కష్టాలు పడ్డాను. అన్నిటికన్నాదుర్భరమైన దరిద్రం నన్ను పుటకతోనే ఆశ్రయించింది. మా రక్తబంధువులంతా అంతో యింతో కలవారే. మా నాన్న ఎవరితోటీ కలవక తన ఆస్తంతా పాడుచేసుకున్నాడనీ చుట్టాల సహాయంకూడా నిరాకరించాడనీ చెబుతారు. ఆయనను నేనెరుగను గాని ఈ మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడల్లా ఆయన మీద నా కెంతో గౌరవం ఏర్పడుతుంది. డబ్బుతోపాటు తెలివితేటలు కూడా ఉండటం సాధ్యంకాదని నామకం. మా బంధువులను ఎడంగా ఉంచినవాడు అంతో యింతో బుద్ధిబలమూ. ఆత్మగౌరవమూ కలవాడై వుండాలి, మా బంధువులతుచ్ఛమైన మూఢవిశ్వాసాలూ, అజ్ఞానమూ, సంకుచితత్వమూ ఆమోదిస్తే నా కీ పాటికి ఇల్లూ, వాకిలీ, పెళ్ళామూ, ఆస్తీ, పిల్లలూ అంతా అమరి ఉండేది. నాలో వున్న మా నాన్న రక్తం నన్ను దానికి ఒప్పువివ్వలేదు

నా కున్న నిజమైన బంధువులల్లా శర్మగారూ, రాధమ్మగారూ వాళ్ళ పిల్లలున్నూ. వాళ్ళిల్లు నాకు స్వగృహంమో స్తరుగా ఉంటుంది. నేను పరాయివాణ్ణని వాళ్ళు నా కెన్నడూ జ్ఞాపకం చెయ్యరు. ఆటువంటి వాళ్ళు ఈ రోజుల్లో ఎవరుంటారు ?

చిత్రమేమిటంటే రాధమ్మగారిలాటి

వ్యక్తుల్ని ఆదివరలో చూసినప్పుడు అసహ్యించుకున్నాను. ఆవిడకి డబ్బు మీద వల్లమాలిన విశ్వాసం. మంచి గుడ్డలు వేసుకున్న వాళ్లు మంచివాళ్ళనే విశ్వాసం పిల్లల కావిక ఎక్కించింది. ప్రపంచం గురించి భయంకూడా వాళ్ళ బుర్రల్లో పెట్టింది. లోకం చాలా చెడ్డదనీ. ఎవరో మంచివాళ్ళు ప్రపంచంలో అక్కడక్కడా ఆశ్రయాలు స్థాపించారనీ. ఆ ఆశ్రయాల్లో తల దాచుకున్న వాళ్ళకే జీవితం సుఖంగా వెళ్ళిపోతుందనీ వాళ్ళను నమ్మించింది. డబ్బున్నవాళ్ళు అందరూ మంచి వాళ్ళని కాకపోయినా డబ్బుగల మంచివాళ్ళే ప్రపంచంలో చలివేంద్రాలు పెట్టారని వాళ్లనుకుంటున్నప్పుడు మంచివాళ్ళకోసం డబ్బున్న వాళ్ళలో వెతుకుతారా వెతకరా ?

రాధమ్మగారు బీదయింట పుట్టినదే కదా! ఇటువంటి మనస్తత్వం ఎట్లా వచ్చిందో నాకర్థంకాదు. నిజానికి ఆవిడ అనుభవం అటువంటిది కావచ్చు. తన కొక ధనికుడైన మంచివాడు దొరికాడు గదా అని తన పిల్లలకా సంగతి తల కెక్కించి ఉంటుంది. అయినా రాధమ్మ గారిని చూస్తే నాకు కోపంరాదు. తనకూ డబ్బున్నదిగదా ఆవిడకా అహంకారం లేదు.

శర్మగారు పోవటం, పాపం, ఆవిడకి పెద్ద దెబ్బ. అయితే ఆవిడ దానికి రెండు సంవత్సరాలు ముందుగా సిద్ధమై వుంది, పిల్లలిద్దరూ చదువుకుంటున్నారు. డబ్బున్నది, నా కిక్కడే ఉద్యోగం అయింది గనక నేనుంటాను.

ఈ వెంకటేశ్వర్లెక్కడ దాపరించాడు? ఈయన రోజూ వచ్చి రాధమ్మగారికి ఏదో పిరికి మందు పోసి పోతూ వుంటాడు. నేను వచ్చేసరికి రాధమ్మ గారు విచారంగా కనిపించిందంటే ఆరోజు వెంకటేశ్వర్లు వచ్చి వెళ్ళాడన్నమాటే. ఈ వెంకటేశ్వర్లు ఆర్చేవాడూ తీర్చే వాడూ కాడే ఈయన ఏ విషయమై రాధమ్మను భయపెడుతున్నాడు ? వెంకటేశ్వర్లు కేం కావాలి? ఆవిడంతట ఆవిడ నాతో చెప్పదు! అడగటం నా కసహ్యం.

కాని రహస్యం కనుక్కున్నాను. వెంకటేశ్వర్లు రోజూవచ్చి రాధమ్మ గారితో మాట్లాడేది మేనక పెళ్లిగురించి. మేనకకి తండ్రి ఎవరు ? కులగోత్రా లున్నాయా ? ఎవరు చేసుకుంటారు! తల్లినిబట్టి పిల్ల ప్రవర్తన నిర్ణయిస్తారు గదా! రాధమ్మవంటి మనిషి కూతుర్ని ఎవరు చేసుకుంటారు! డబ్బుంటేమాత్రం మిగిలిన విషయాలు పరిసిపోతాయా అని ఆవిడ చెవిలో రోజూ పిరికి విషం పోస్తున్నాడు. ఆయన కేదో ఉద్దేశం ఉంది. మేనకని ఎవరికో ఇచ్చి పెళ్ళి చెయ్యటానికి చూస్తున్నాడు.

"మేనక పెళ్ళి యిప్పుడే చెయ్యటం మంచిది కాదా" అని రాధమ్మగారన్నది నాతో మాటవరసగా. పద్నాలుగేళ్ల

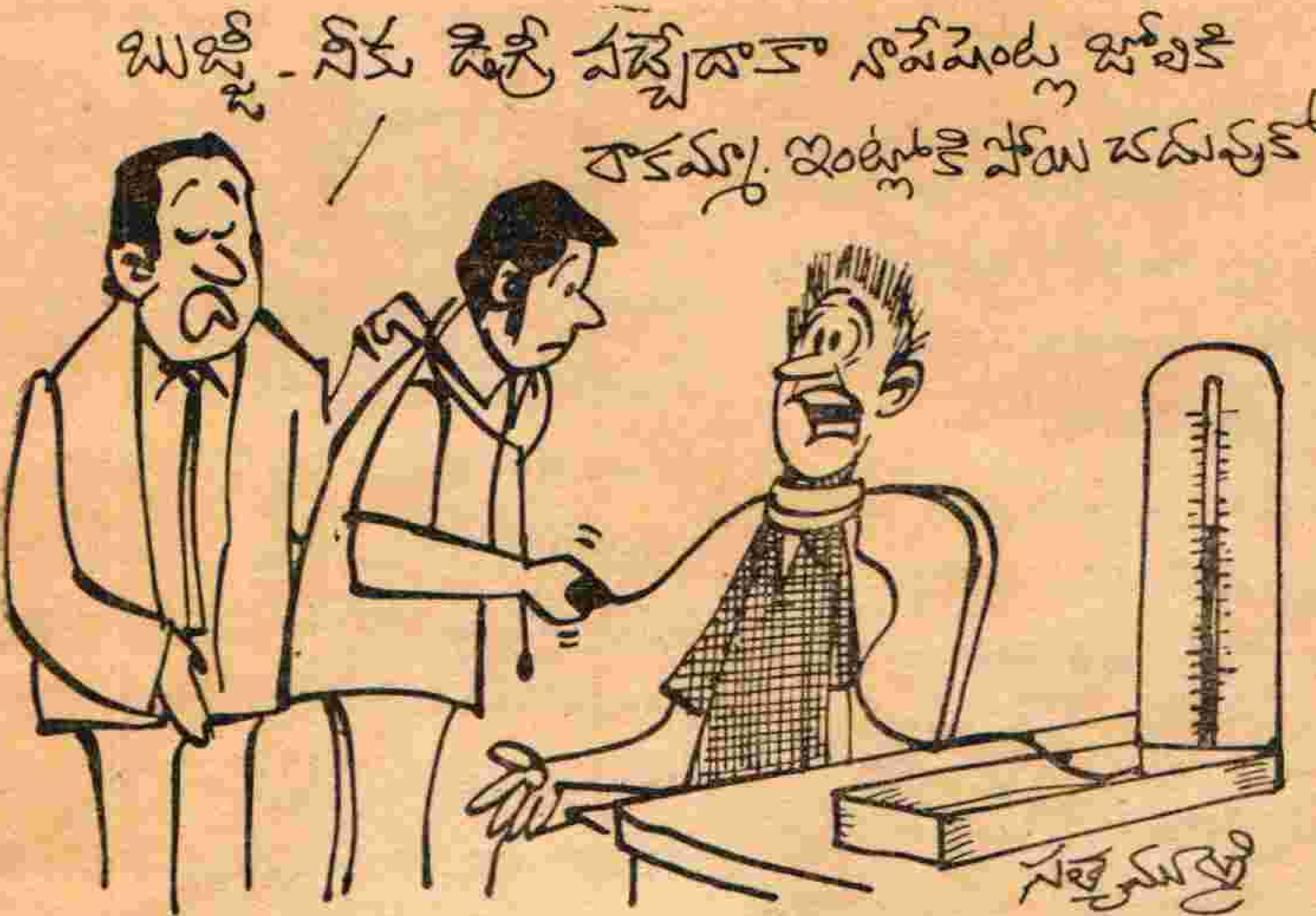

నిండని పిల్లకి పెళ్ళి తొందర ఏమి టన్నాను. బ్రహ్మచారి ముదిరితేనే పనికి రాదంటే కన్య ముదిరి ఏంలాభ మన్నది. నేను మాట్లాడలేదు. కాని మేనకని కదిలించి చూచాను. తల్లి ఎట్లా చెబితే అట్లా చెయ్యటానికాపిల్ల సిద్ధంగా ఉంది. ఇక నేను చేయగలిగిందేమున్నదీ ?...

అనుకున్నంతా అయింది. మేనకని ఆ కామేశ్వర్రావుకిచ్చి చేస్తున్నారు: వాడికి రాధమ్మగారి ఈడుంటుంది. పెళ్ళాన్ని వదిలేసి అచ్చుపోసిన ఆంబోతులాగా తిరుగుతున్నాడు. శర్మగారి స్వార్జితం యాభై అరవై వేలూ రాధమ్మ పేరనే ఉందనీ, అది మేనకకే వస్తుందనీ వాడి ఆశ అయిఉండాలి. ఏమైనా లాభంవుంటే ఈ పెళ్ళికి నా ప్రాణం అడ్డువేతును కాని లాభంలేదు అయిదారువేలు ఖర్చుచేసి అతి వైభవంగా పెళ్ళి చెయ్యటానికి ఏర్పాట్లు చేస్తున్నది రాధమ్మగారు. వెంకటేశ్వర్లు పెళ్ళి పెద్ద—అటూ యిటూ కూడా. ఈ పెళ్ళి అయిపోయినాక వెంకటేశ్వర్లు కొంప కట్టించకపోతే చెవి కోసేనుకుంటాను.

పెళ్ళికి ముందుగా మేనకను మరొక్కసారి కదిలించి చూశాను. లాభం లేకపోయింది. ఆ పిల్ల చాలా గొప్ప సంబంధం దొరికినట్టుగా భావిస్తున్నది. పెళ్ళి అయిపోయింది. కామేశ్వరరావు అత్తగార్నీ, బావమరిదినీకూడా వెంటపెట్టుకుని పెళ్లాన్ని తీసుకుపోయినాడు. ఇల్లు అద్దెకిప్పించాడు.

ఆ ఇల్లు అమ్మకం ఎప్పుడు జరిగిందీ నాకు తెలీదు రాధమ్మగారి దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వచ్చేదాకా ఆవిడ విషయాలు

నాకు తెలీదు. ఆరునెల్ల లోపలనే కామేశ్వర్రావు అత్తగారి ఆస్తియావత్తూ పెళ్ళాంపేర పెట్టించాడట ఇల్లు అమ్మేయించి డబ్బు బాంకిలో వేయించాడుట. ఆ తరవాత అత్తగారిని కుక్కకన్న హీనంగా చూడసాగాట్ట.

ఈ విషయాలు నన్ను బాధించినా, ఇంతకన్న బాధించిన వాక్యాలు వేరే ఉన్నై "నా ఆరోగ్యం క్రమంగా క్షీణిస్తున్నది. డబ్బాశ మనుషుల్ని ఎంతయినా చేయిస్తుందంటారు. కాని విషం పెట్టటం జరుగుతుందని నమ్మటం నాకు అనుకోవటానికే కష్టంగా ఉంది. నేను ఆయన చచ్చిపోయినాక ఇంకా ఎందుకు బతికివున్నాను ???"

ఈ మాటలు నా కడుపులోకిపోయి దేవటం మొదలుపెట్టినై. తన అల్లుడు తనకు విషం పెడుతున్నాడని రాధమ్మగారు అనుమానిస్తున్నదా ? అందులో నిజం ఉంటుందా ? నేనేం చెయ్యాలి ? వెళ్ళి ఆవిణ్ణి ఒకసారి చూసివస్తే ఏమిటి ప్రయోజనం ? నన్ను రమ్మంటారా అని ఆవిడకి ఒక ఉత్తరం రాశాను. అది పోస్టుచేసినరోజు రాత్రే ఆవిడ మా యింటికి వచ్చేసింది. బండిదిగి లోపలికి వస్తుంటేనే ఆవిణ్ణి గుర్తించలేదు. మనిషి చిక్కి శల్యం అయివుంది. తెల్లని శరీరం నలుపెక్కింది. కళ్ళు లోతుకు పోయినై. మనిషి శవాకృతిగా ఉంది.

నా ఆదుర్దా చెప్పటానికి వీల్లేదు.

"ఏమిటిల్లా వచ్చేశారు ?" అన్నాను.

"ఇంక నేనక్కడ ఎందుకు నాయనా? అంతా అతను పుచ్చేసుకున్నాడుగా. మందిప్పించమంటే మాట్లాడడు. పోట్లాడాను, నాకు అన్నం పెట్టవద్దని పెళ్ళాన్ని ఆజ్ఞాపించాడు. నన్ను ఇంటోనుంచే పొమ్మన్నాడు. పరువైనవాడు నన్నింట్లో ఉంచుకోడుట. కూతుర్ని పెళ్ళాడుతాడు గామాలు. ఏం చెప్పను? నన్నింత నీచంగా ఎవరూ చూడలేదు, ఈ అనుభవం కోసమే బతికిఉన్నానేమో."

వెక్కి వెక్కి ఏడిచింది.

"అతనేం చేసినా నాకాశ్చర్యంలేదు. మీ అమ్మాయి ఏం చేస్తున్నది ? మీ అబ్బాయి ఏమైనాడు ?"

"మా అబ్బాయి ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినాడు, వారమయింది. అమ్మాయి ఏం చేస్తుంది ? దాని మొగుడు చెప్పినట్టు వింటుంది. కాపరం అది నాకోసం పాడు చేసుకుంటుందా ?"

"ఒకప్పుడు మీరు మీ కాపరం ఇంకొకరికోసం పాడుచేసుకున్నట్టు విన్నాను. అందుకు మిమ్మల్ని గౌరవించాను. నాది పొరపాటంటారా ?"

రాధమ్మ కాస్సేపు మాట్లాడక "దాని సుఖమే నాకు కావలసింది" అన్నది.

"మొగుడు తల్లికి అన్నం పెట్ట

వద్దంటే వినేమనిషికి సుఖపడే అర్హత లేదు. ఆ మాత్రం ధైర్యం లేకుండా మీరు మేనకను ఎట్లా పెంచారో నాకర్థం కావటంలేదు."

ఆ సమయంలో ఆవిణ్ని తూలనాడటం నాదే పొరపాటు. తప్పు ఆవిడదే అయినా నేను చెప్పటానికది తరుణం కాదు. అందుచేత ఆ సంగతి అప్పటికి కట్టిపెట్టి ఆవిడ తిండి సంగతీ వైద్యం సంగతీ చూశాను. ఆవిణ్ణి విచారపడవద్దనీ ఎంత కాలమైనా నా దగ్గిరే ఉండమనీ చెప్పాను.

నా కిప్పుడు ఒక్కటే కోరిక మిగిలింది. మేనకని తిట్టి రావాలని—ఎవరూ నేర్పని గుణపాఠం నేర్పి రావాలని. ఆ ఉద్దేశంతో బయల్దేరాను. ఇంటో కామేశ్వర్రావున్నాడు. నేను సందేహించలేదు. మేనకని అనదలచిన మాటలన్నీ అనేశాను.

మీ నాన్నగారు మనిషి—మానవత్వం గలవాడు. తనకి తప్పని తోచినదాన్ని ఎదుర్కొన్నాడు. రైటని తోచిన పని చేసి తీరాడు. ఆయన కడుపున నువ్వెట్లా పుట్టావో నాకు తెలీదు. నువు అమ్మ నమ్ముకున్నావు. దేనికి? ఇంత తిండికా? కీర్తికా? ఈ మొగుడి కోసమా? అది వరకల్లా నిన్నుకూడా ఒక మనిషికింద చూస్తూ వచ్చాను. తల్లి ఆస్తి తిని తిండి పెట్టలేని మనిషిని గొడ్డుకన్నా హీనంగా చూడాలి. ఆ మాట చెప్పి పోవటానికే వచ్చాను. నేను కలవాణ్ని కానుగాని మీ అమ్మను బతికి వున్నంత కాలమూ నేను పోషిస్తాను. ఎప్పుడైనా మీ అమ్మను చూడాలని కోరిక గలిగి, చూసే ధైర్యంకూడా వుంటే మా యింటికి వచ్చి చూసిపో!" అని బయటికి వచ్చేశాను ఎందుచేతనో కామేశ్వర్రావు నాకు అడ్డం రాలేదు. తంతాననుకున్నాడో ఏమో...

నేనీ మాటలనివచ్చి వారం కాలేదు, మేనక మా యింటికి వచ్చింది. తల్లిని చూసి ఏడిచింది. నా మాటలు వృథా పోలేదు అసలు. పాపం, మేనక కట్టలు తెంచుకోవటానికి సిద్ధంగానే వుంది. నేను చేసిందల్లా ఒక చిన్న గండి పెట్టాను.

"మీ చేత మరి కాసిని తిట్టించుకుందామని వచ్చాను. నే నెప్పుడూ తిట్లు తినలేదు. తిట్టించుకోవడం బాగుంటుందని కూడా అనుకోలేదు తిట్టండి!" అని నా దగ్గర ఏడిచింది. నాకు జాలేసింది.

ఇక మేనక తిరిగి మొగుడిదగ్గరకు వెళ్ళదు. మేనక మేజరయ్యేవరకూ రాధమ్మగారి ఆస్తిగురించి గొడవలుగా వుంటుంది. ఆ తరవాత కామేశ్వర్రావు ఏమీ చెయ్యలేడు. అయినా ఈ లోపల ఏమైనా చెయ్యటానికి వీలుందేమో ప్లీడర్లను కనుక్కోవాలి.

✲